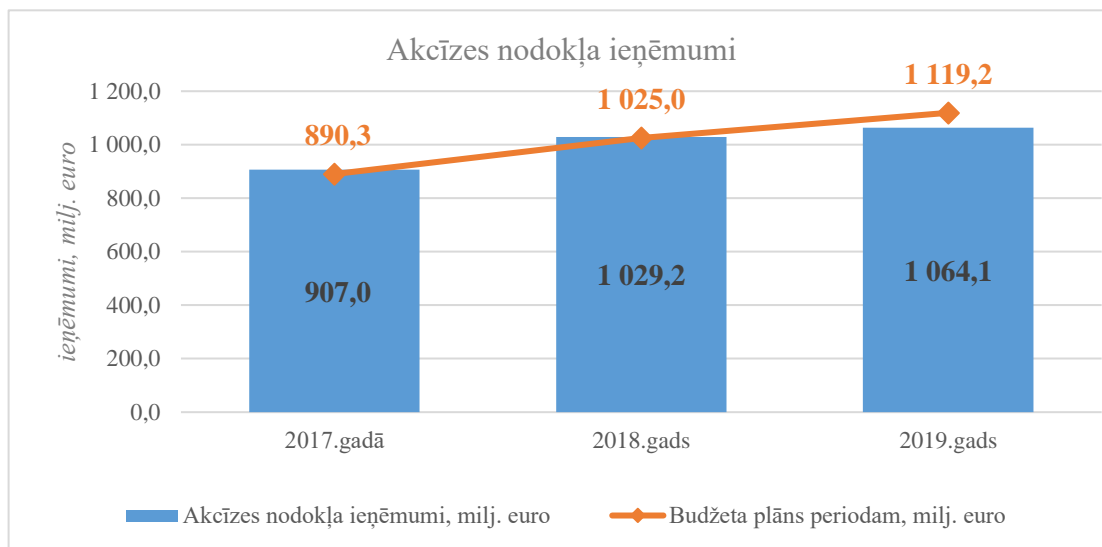

Akcīzes preču aprite 2019. gadā

➤ *Akcīzes nodokļa ieņēmumi*

Akcīzes nodokļa ieņēmumi ir būtisks valsts kopbudžeta ieņēmumu avots, jo sastāda 11% no kopējiem nodokļu ieņēmumiem valsts budžetā. Akcīzes nodokļa ieņēmumi 2019. gadā ir 1,06 miljards EUR, kas ir par 35 milj. EUR jeb 3,4 % vairāk kā 2018. gadā (skat. 1.attēlu). 2019. gada ieņēmumu plāns izpildīts par 95,1 %.

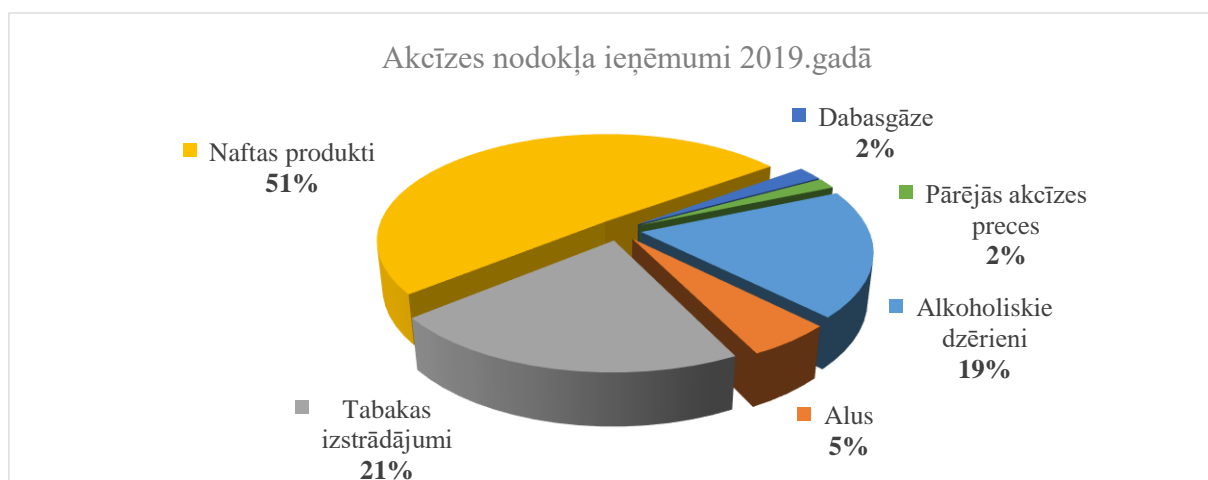
1.attēls

2019.gadā akcīzes nodokļa ieņēmumus galvenokārt ietekmēja akcīzes nodokļa likmju izmaiņas. 2019. gada 1. janvārī akcīzes nodokļa likmes tika palielinātas tabakas izstrādājumiem (neskaitot cigaretes), 2019. gada 1. martā – alkoholiskajiem dzērieniem un 2019.gada 1.jūlijā – cigaretēm. Savukārt, 2019.gada 1.augustā, saistībā ar nodokļu politikas izmaiņām akcīzes jomā Igaunijā, atkārtoti mainījās akcīzes nodokļa likme alkoholiskajiem dzērieniem – par 15% tika samazināts akcīzes nodokļa likmes apmērs pārējiem alkoholiskajiem dzērieniem.

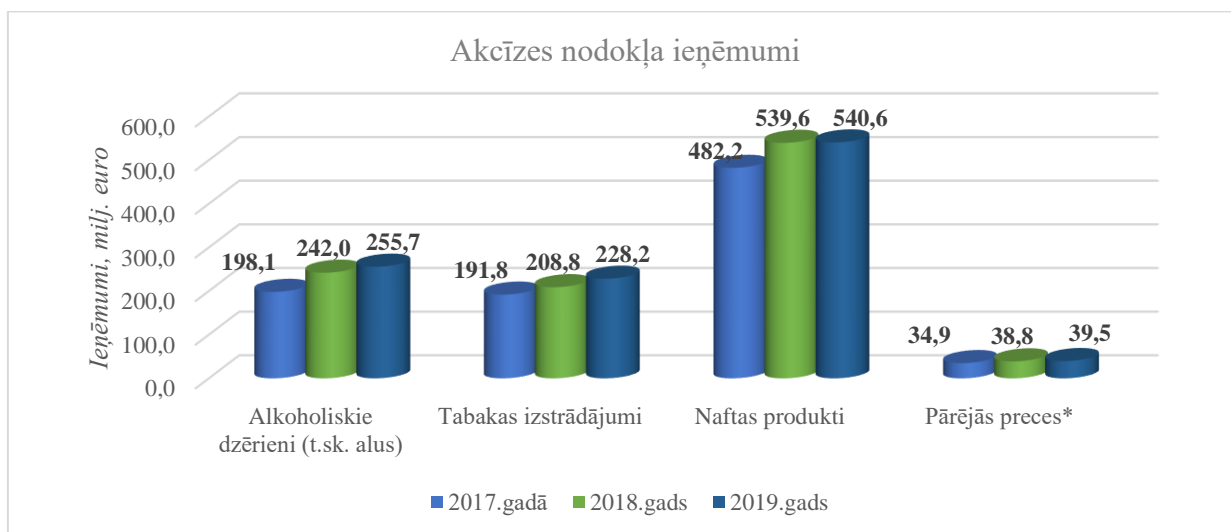
Ieņēmumus būtiski ietekmē legālais akcīzes preču patēriņš, kas, savukārt, ir cieši saistīts ar valsts ekonomisko attīstību, patērētāju pirktspēju, kā arī akcīzes nodokļa likmju politiku kaimiņvalstīs. Pēdējos gados būtiskas nodokļa likmju diferences rezultātā pieaug Igaunijas un Skandināvijas valstu pircēju skaits Latvijā. Tā rezultātā pieaug alkoholisko dzērienu un arī citu akcīzes preču realizācija Latvijas-Igaunijas pierobežā, tā veicinot akcīzes nodokļa ieņēmumu pieaugumu Latvijā. Patēriņa tendences katrai no akcīzes preču grupām vērtētas tālāk tekstā.

2.attēls

Akcīzes nodokļa ieņēmumu struktūrā vislielākais īpatsvars ir akcīzes nodoklim par naftas produktiem – 2019. gadā tas veido 51 % no visiem akcīzes nodokļa ieņēmumiem, tālāk seko ieņēmumi par tabakas izstrādājumiem – 21% un par alkoholiskajiem dzērieniem (t.sk. alu)– 19% (skat. 2.attēlu).

3.attēls

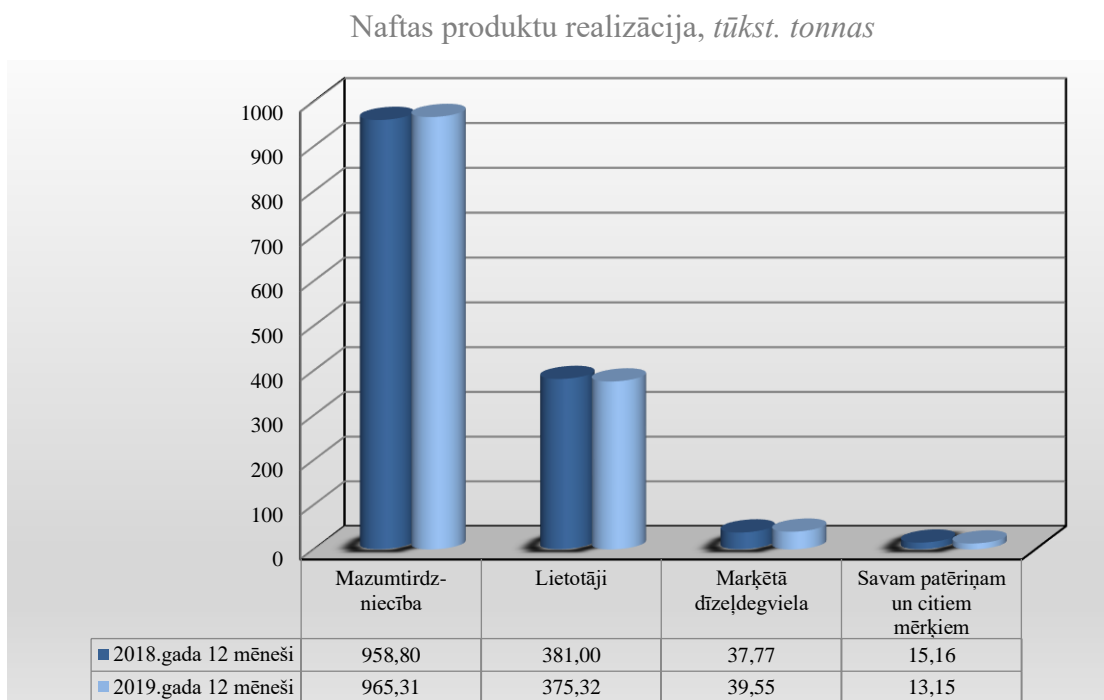
*Pārējās preces – kafija, bezalkoholiskie dzērieni, elektroniskajās cigaretēs izmantojamie šķidrums, dabasgāze

2019. gadā salīdzinot ar 2018. gadu akcīzes nodokļa ieņēmumi ir pieauguši – par alkoholiskajiem dzērieniem (t.sk. alu) +13,7 milj. EUR, par tabakas izstrādājumiem +19,4 milj. EUR un par naftas produktiem +1 milj. EUR. Savukārt. ieņēmumi par pārējām precēm kopskatā pieauguši +0,7 milj. EUR. (skat. 3.attēlu).

Naftas produkti

Kopējais Latvijā patēriņam nodoto naftas produktu (degvielas) apjoms 2019.gadā ir saglabājies 2018.gada līmeni un ir 1 391,34 tūkst. tonnas.

4.attēls

Mazumtirdzniecībā (degvielas uzpildes stacijās) realizētas 965,31 tūkst. tonnas degvielas, kas iepriekšēja 2018. gada rādītāju pārsniedz par 6,51 tūkst. tonnām jeb 1%.

Realizācijas apjoms mazumtirdzniecībā galvenokārt ir pieaudzis dīzeļdegvielai (+3%), vienlaikus ievērojami samazinoties realizētās autogāzes (-12%) un benzīna (-4%) apjomam. Vislielāko degvielas apjomu mazumtirdzniecībā 2019.gadā ir realizējusi SIA “Neste Latvija”, SIA “Circle K Latvia” un AS “Viada Baltija”.

2019.gadā degvielas lietotājiem vairumtirdzniecībā realizētās degvielas apjoms, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, samazinājies par 1,5%.

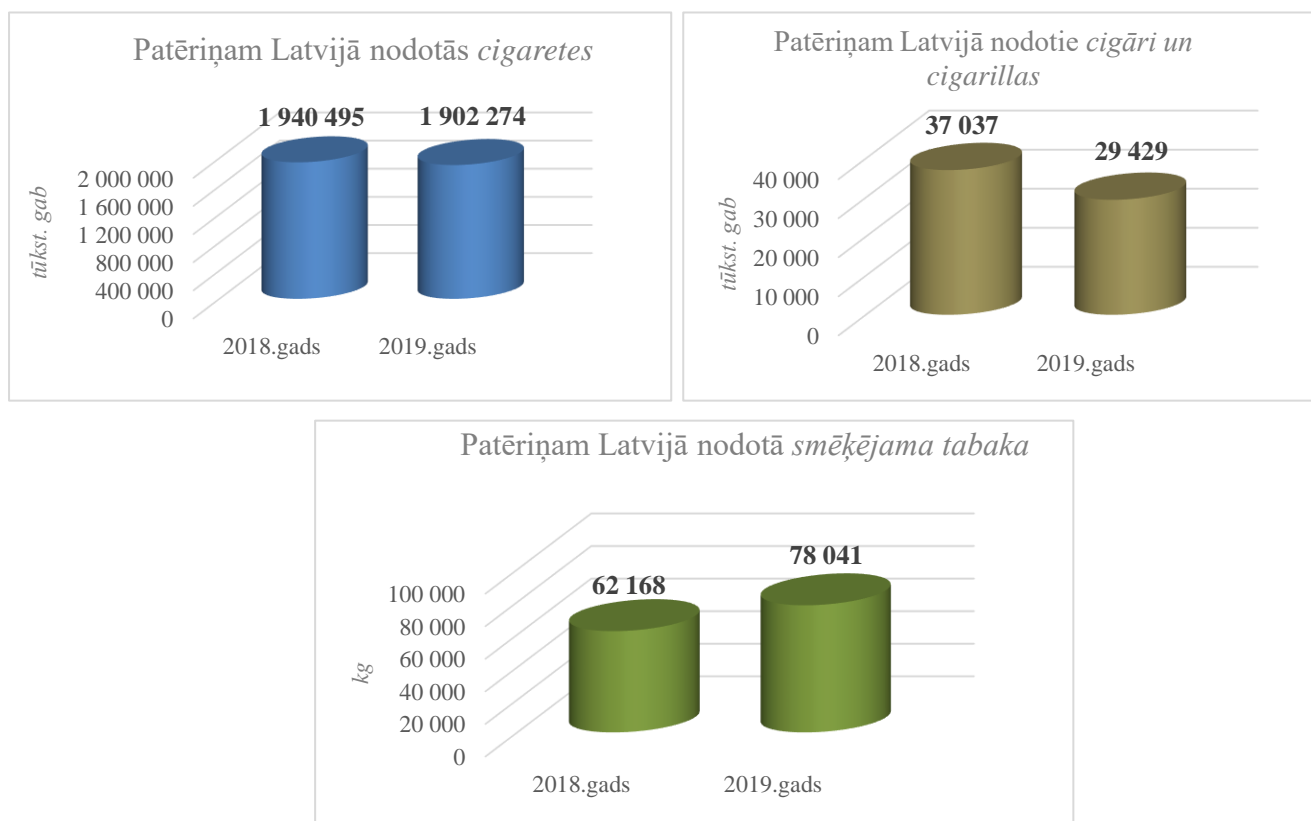
Detalizētu informāciju par naftas produktu (degvielas) aprītes rādītājiem, aprēķināto akcīzes nodokli sadalījumā pa degvielas veidiem, lielākos komersantus un akcīzes nodokļa likmju izmaiņas skatīt pielikumā *Degvielas aprīte*.

➤ *Tabakas izstrādājumi*

Vislielāko īpatsvaru no iekasētā akcīzes nodokļa par tabakas izstrādājumiem veido nodoklis par cigaretēm – 2019.gadā 95 % no kopējās aprēķinātās akcīzes nodokļa summas par tabakas izstrādājumiem veido aprēķinātais akcīzes nodoklis par cigaretēm¹.

2019. gadā patēriņam Latvijā nodoto cigarešu skaits samazinājies par 2 % (skat. 5.attēlu). Latvijas patērētāju vidū popularitāti joprojām saglabā ”WINSTON” un ”L&M”, trešo pozīciju ieņem ”MARLBORO” markas cigaretes.

5.attēls

2019. gadā samazinājies patēriņam Latvijā nodotais cigāru un cigarillu apjoms – par 21% mazāks apjoms kā 2018.gadā, savukārt par 26% palielinājies smēķējamās tabakas apjoms (skat. 5.attēlu). Apkopotais rādītājs par smēķējamās tabakas apjomu ietver gan smalki sagrieztu tabaku cigarešu uztīšanai, gan citu smēķējamo tabaku.

Jau 2018.gadā Latvijas tirgū patērētājiem tika piedāvāts jauns tabakas izstrādājums-karsējamā tabaka. 2019.gadā šī produkta popularitāte salīdzinājumā ar 2018.gadu ir pieaugusi – patēriņam Latvijā tika nodoti 33 tūkst. kilogrami karsējamās tabakas.

Detalizētu informāciju par tabakas izstrādājumu aprīti skatīt pielikumā *Tabakas aprīte*.

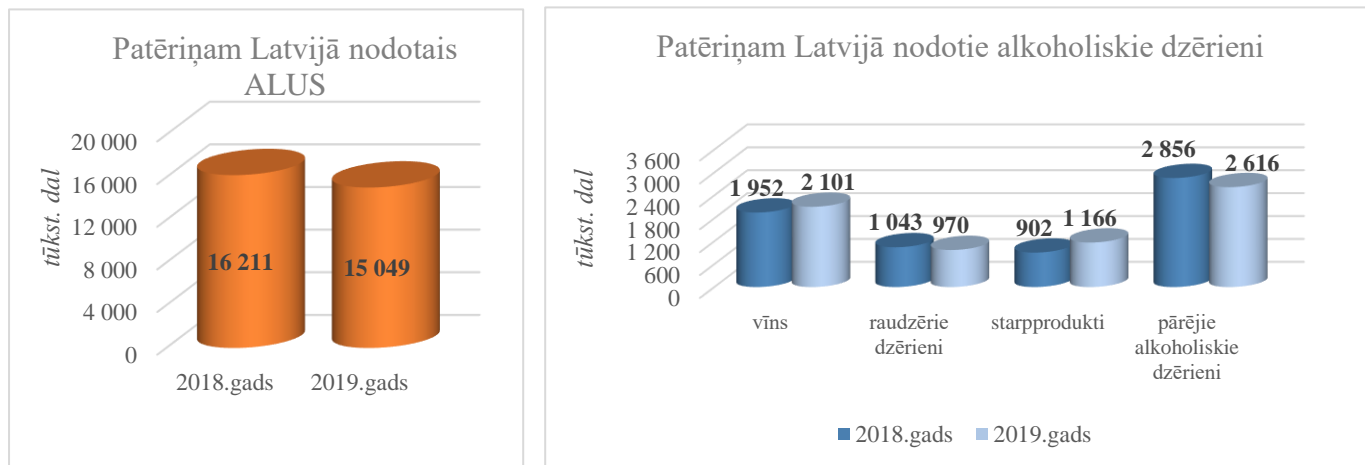
¹ Pamatojoties uz Akcīzes nodokļa deklarācijās aprēķināto akcīzes nodokli

➤ **Alkoholiskie dzērieni un alus**

Patēriņam Latvijā nodoto alkoholisko dzērienu apjoms 2019.gadā ir pieaudzis, savukārt alus apjoms, salīdzinot ar 2018.gadu, ir manāmi samazinājies. 2019.gadā patēriņam Latvijā nodoti 6,9 milj. dekalitri alkoholisko dzērienu, kas ir par 1,5% vairāk kā 2018.gadā un 15 milj. dekalitri alus, kas ir par 7% mazāk kā 2018.gadā (skat. 6.attēlu).

Kopējā patēriņam Latvijā nodoto alkoholisko dzērienu struktūrā 2019.gadā vislielāko daļu sastāda alus (69%), savukārt degvīna un pārējo “spirtoto” dzērienu īpatsvars kopējā alkohola patēriņa struktūrā aizņem 12 %. Savukārt akcīzes nodokļa ieņēmumu struktūrā būtiski augstākas nodokļa likmes dēļ, pārējo alkoholisko dzērienu grupai ir dominējošā loma, nodrošinot 62 % no nodokļa ieņēmumiem.

6.attēls

Saistībā ar akcīzes nodokļa likmju politiku kaimiņvalstīs veidojas diezgan liela nodokļa likmju diference, un publiskajā telpā regulāri tiek publicēta un dažādi interpretēta šī faktora ietekme uz akcīzes preču tirgu un nodokļa ieņēmumiem. Neskatoties uz to, ka 2019.gadā gan Igaunija, gan Latvija samazināja akcīzes nodokļa likmi pārējiem alkoholiskajiem dzērieniem, vēl joprojām ir saglabājusies akcīzes nodokļa likmes diference alkoholiskajiem dzērieniem Latvijā un Igaunijā, taču tā sāk sarukt. Šī faktora ietekmē samazinās realizēto alkoholisko dzērienu apjomi tirdzniecības vietās Latvijas-Igaunijas pierobežā kā arī kopējais patēriņam nodotais alkoholisko dzērienu apjoms tik strauji vairs nepieaug, vienlaikus mazinot pozitīvo ietekmi uz akcīzes nodokļa ieņēmumiem.

Akcīzes nodokļa likmju diferencei starp valstīm sarūkot, mazinās Igaunijas un Skandināvijas valstu patērētāju interese iegādāties alkoholiskos dzērienus Latvijā, taču pierobežas realizācijas apjomi vēl joprojām kopumā ir vērtējami kā augsti. Salīdzinājumā ar 2018.gadu pierobežas tirdzniecības apjomi ir krietni mazinājušies. Valsts ieņēmumu dienesta veiktās Latvijas-Igaunijas pierobežas mazumtirgotāju aptaujas rezultāti liecina, ka 2019.gadā Latvijā aptuveni 13,6% (2018.gadā – 16,5%) no alkoholisko dzērienu segmenta un aptuveni 12,3% (2018.gadā – 15,1%) no alus segmenta dzērieniem realizēti Latvijas-Igaunijas pierobežā.

Legālā alkohola tirgus apjomi 2019.gadā palielinājušies ne tikai Latvijas-Igaunijas pierobežas tirdzniecības apjomu pieauguma rezultātā – aprēķini liecina, ka arī vietējo iedzīvotāju pirktspēja ir bijusi pietiekami augstā līmenī, lai saglabātu lēnu, bet stabilu legālā alkohola tirgus augšupeju arī pie ikgadējā akcīzes nodokļa likmju kāpuma.

Kopumā 2019.gadā Latvijā saražoti 5,5 milj. dekalitri alkoholisko dzērienu, kas ir par 3% vairāk kā 2018.gadā. Savukārt, Latvijā saražotā alus apjoms 2019.gadā samazinājies – saražoti 7,5 milj. dekalitru, kas ir par 4% mazāk kā iepriekšējā gadā. Arī no citām valstīm ievestā, importētā alus apjoms samazinājies par 5%. Jāvērš uzmanība uz to, ka Latvijas lielākie alkohola un alus ražotāji pēdējos gados veic savu izstrādāto dzērienu jeb “brendu” ražošanu kaimiņvalstīs.

2019. gada decembra beigās Latvijā bija:

- 93 mazās alkoholisko dzērienu darītava (licence alkoholisko dzērienu ražošanai izsniegta uz atvieglotiem nosacījumiem),

Mazajās alkoholisko dzērienu darītavās 2019.gadā saražoti 13,1 tūkst. dekalitri alkoholisko dzērienu, no kuriem 90% dzērienu ietilpst raudzēto dzērienu grupā (2018.gadā saražoti – 11 tūkst. dekalitri alkoholisko dzērienu);

- 59 patstāvīgās mazās alus darītavas, kurās saražoti 2,1 milj. dekalitri jeb 28% no visa Latvijā ražotā alus apjoma (2018.gadā saražoti – 2,0 milj. dekalitri alus).

Detalizētu informāciju par alkoholisko dzērienu un alus aprīti skatīt pielikumā *Alkohola aprīte*.

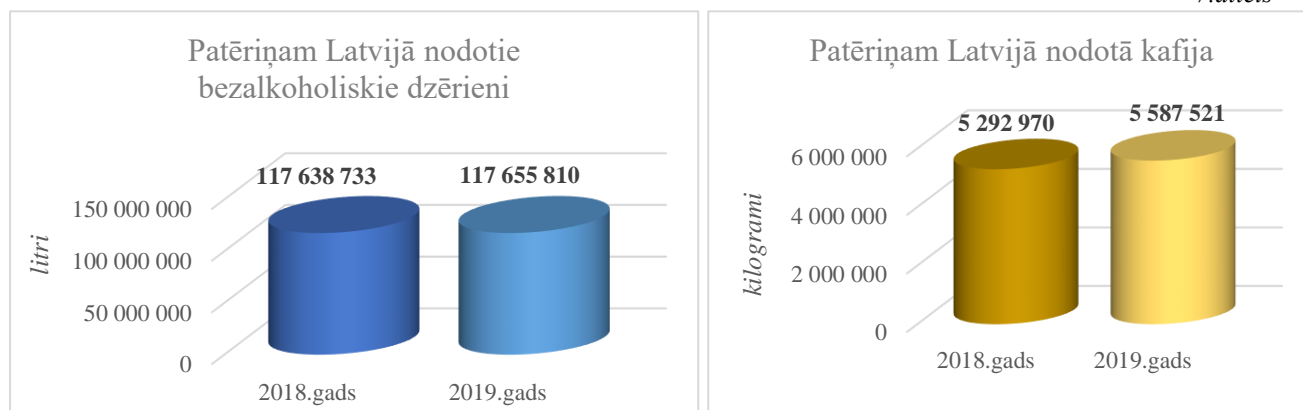
➤ *Pārējās akcīzes preces*

Latvijā akcīzes nodokli nacionālā līmenī piemēro dabasgāzei, kafijai, bezalkoholiskajiem dzērieniem un elektroniskajās cigaretēs izmantojamajam šķidrumam.

2019. gadā patēriņam Latvijā tika nodoti 118 milj. litri *bezalkoholisko dzērienu* un 5,6 milj. kilogramu *kafijas*.

Kafijas apjoms, par kuru aprēķināts akcīzes nodoklis un kas uzskatāms par nodotu patēriņam Latvijā, ir par 6% lielāks kā 2018. gadā. Savukārt patēriņam nodotais *bezalkoholisko dzērienu* apjoms salīdzinājumā ar 2018.gadu ir palicis nemainīgi stabils (skat. 7.attēlu).

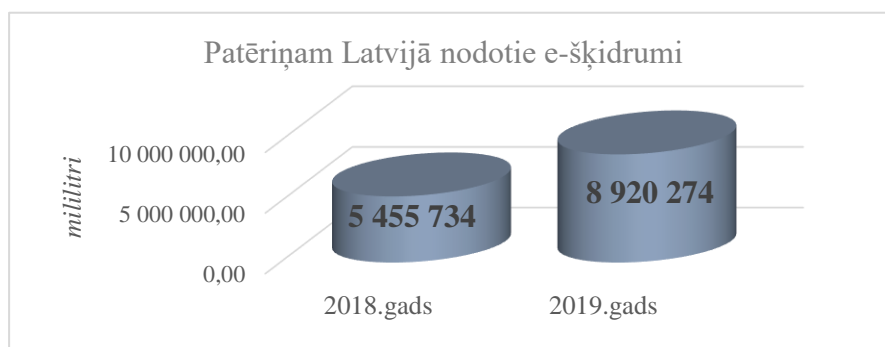
7.attēls

* Pamatojoties uz Akcīzes nodokļa deklarācijās deklarēto informāciju (neiekļaujot apjomus importa gadījumā, kas iekļauti muitas deklarācijās)

Patēriņam nodoto *elektroniskajās cigaretēs* izmantojamo šķidrumu apjoms, kā arī aprēķinātais akcīzes nodoklis 2019.gadā, salīdzinot ar pērnā gada datiem, strauji pieaudzis. Patēriņam Latvijā nodotais apjoms 2019.gadā ir 8,9 milj. mililitri un tas ir par 3,0 milj. mililitriem vairāk kā iepriekšējā gadā (skat. 8.attēlu). 2019.gadā par patēriņam Latvijā nodoto elektroniskajās cigaretēs izmantojamo šķidrumu aprēķināta akcīzes nodokļa summa 315 tūkst. EUR apmērā, kas ir par 129 tūkst. EUR vairāk, kā 2018.gadā .

8.attēls

* Pamatojoties uz Akcīzes nodokļa deklarācijās deklarēto informāciju (neiekļaujot apjomus importa gadījumā, kas iekļauti muitas deklarācijās)

Gala patērētājiem nodotais *dabaszāzes* apjoms 2019. gadā ir 14 560 milj. kilovatstundas. No minētā apjoma 12 796 milj. kilovatstundas nodotas gala patērētājiem izmantošanai par kurināmo, 842 milj. kilovatstundas – izmantošanai par kurināmo rūpnieciskai ražošanai, 2,4 milj. kilovatstundas – izmantošanai par degvielu un 920 milj. kilovatstundas nodotas gala patērētājiem izmantošanai mērķiem, kuriem paredzētā dabaszāze netiek aplikta vai tiek atbrīvota no akcīzes nodokļa.

Detalizētu informāciju par pārējo akcīzes preču (t.sk. kafija, bezalkoholiskie dzērieni, elektroniskajās cigaretēs izmantojamie šķidrums un dabaszāze) aprīti skatīt pielikumā *Pārējo akcīzes preču aprīte*.

Sirija 67120167

Analītiskajā materiālā un pielikumos apkopota informācija no VID informācijas sistēmās iesniegtajiem pārskatiem uz datu apkopošanas brīdi. Informācija turpmākajās publikācijās var tikt precizēta.